

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU TEIKIANT INFORMACIJĄ APIE GROŽIO SALONE „ELMIT“ TEIKIAMAS PASLAUGAS TYRIMO

2019 m. sausio 8 d. Nr. (18)SI-32)SP-3

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. lapkričio 12 d. buvo gauta informacija apie tai, kad grožio salonas „Elmit“ (toliau vadinamas ir Grožio salonu) interneto tinklalapyje www.elmit.lt, pateikdamas informaciją apie savo teikiamas paslaugas, nurodo skirtingas kirpimo, manikiūro ir plaukų dažymo paslaugų kainas priklausomai nuo kliento lyties. Pavyzdžiui, „vyriškas kirpimas“ kainuoja 5–15 Eur, o „moteriškas kirpimas“ – 10–20 Eur; „vyriškas plaukų dažymas“ kainuoja 10–15 Eur, o „ilgalaikis visų plaukų dažymas (10 g)“ – 5 Eur, „dažymas sruogelėmis“ – 10 Eur; „vyriškas manikiūras“ kainuoja 10 Eur, o „klasikinis manikiūras“ – 6–9 Eur. Tokia informacija apie teikiamas paslaugas galimai pažeidžia įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatas.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi, pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto pažeidimo. Pagal šį punktą, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2018 m. lapkričio 16 d. raštu Nr. (18)SI-32)S-684 lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į Grožio salono vadovą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar kirpimo paslaugos grožio salone „Elmit“ vyrams ir moterims teikiamos skirtingomis kainomis; jei taip – dėl kokių priežasčių? Kuo skiriasi paslauga „vyriškas kirpimas“ ir paslauga „moteriškas kirpimas“; ar plaukų dažymo paslaugos vyrams ir moterims teikiamos

skirtingomis kainomis; jei taip – dėl kokių priežasčių; kuo skiriasi paslauga „vyriškas plaukų dažymas“ ir paslauga „ilgalaikis visų plaukų dažymas (10 g)“ ar „dažymas sruogelėmis“; dėl kokių priežasčių iš visų manikiūro paslaugų išskiriama paslauga „vyriškas manikiūras“; kuo skiriasi paslauga „vyriškas manikiūras“ nuo kitų manikiūro paslaugų; dėl kokių priežasčių paslauga „vyriškas manikiūras“ kainuoja daugiau nei kitos manikiūro paslaugos, pavyzdžiui, „klasikinis manikiūras“. Taip pat paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2018 m. gruodžio 12 d. buvo gautas elektroniniu paštu atsiųstas Grožio salono vadovo atsakymas, kuriuo buvo Tarnybai pranešta, kad Tarnybos raštas dėl interneto tinklalapyje www.elmit.lt pateikiamų skirtingų paslaugų kainų vyrams ir moterims buvo gautas. Taip pat buvo informuota, kad kainos yra pakoreguotos ir suvienodintos, nepriklausomai nuo lyties.

Sprendimo surašymo dieną (2018 m. gruodžio 21 d.) atlikus interneto tinklalapyje www.elmit.lt teikiamo paslaugų kainoraščio patikrinimą buvo nustatyta, kad kainoraščiai yra pakeisti ir nenurodomos atskiros paslaugų kainos moterims ir vyrams.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Grožio salonas, skelbdamas informaciją apie savo teikiamas paslaugas interneto tinklalapyje www.elmit.lt ir nurodydamas skirtingas kirpimo, plaukų dažymo ir manikiūro paslaugų kainas moterims ir vyrams, nepažeidžia Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto nuostatų, pagal kurias, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises,

III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypatingai dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje teigiama, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Tiriamu atveju Grožio salono tinklalapyje www.elmit.lt buvo publikuojamos kirpimo, dažymo, ir manikiūro paslaugų kainos, kurios išskiriamos pagal kliento lytį – „vyriškas kirpimas“ (kaina – 5–15 Eur) ir „moteriškas kirpimas“ (kaina – 10–20 Eur); „vyriškas plaukų dažymas“ (kaina – 10–15 Eur), o „ilgalaikis visų plaukų dažymas (10 g)“ (kaina – 5 Eur), „dažymas sruogelėmis“ (kaina – 10 Eur); „vyriškas manikiūras“ (kaina – 10 Eur) ir „klasikinis manikiūras“ (kaina – 6–9 Eur). Remiantis tokia pateikta informacija, darytina išvada, kad grožio salone „Elmit“ vyrams ir moterims taikomos skirtingos kainos už panašias arba panašios vertės paslaugas. Grožio salono administracija 2018 m. gruodžio 12 d. informavo Tarnybą, kad kainos yra pakoreguotos ir suvienodintos, nepriklausomai nuo lyties. 2018 m. gruodžio 21 d. atlikus paslaugų kainoraščių, publikuojamų interneto tinklalapyje www.elmit.lt, patikrinimą, buvo nustatyta, kad kainos yra pakoreguotos, t. y., vietoj atskirų kirpimo paslaugų vyrams ir moterims pateikiama bendra paslauga „plaukų kirpimas“ (kaina – 5–20 Eur), neliko paslaugų „vyriškas plaukų dažymas“ ir „vyriškas manikiūras“.

Pabrėžtina, jog Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkto nuostatose įtvirtinta, kad prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad joje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių

apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties bei formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą. Pagal to paties įstatymo 13 straipsnio 2 punktą, pažeidimu vartotojų teisių apsaugos srityje laikomi tokie veiksmai, kai informuojant apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuojant formuojamos visuomenės nuostatos, kad viena lytis pranašesnė už kitą, taip pat vartotojai diskriminuojami dėl jų lyties.

Nagrinėjamu atveju iš interneto tinklalapyje www.elmit.lt pateiktų kirpimo, sušukavimo ir manikiūro paslaugų kainų nebuvo aišku, kokiais kriterijais remiantis nustatomos paslaugų kainos – kirpimo paslaugų kainos buvo pateikiamos atskirai vyrams ir moterims, iš visų dažymo paslaugų buvo išskiriama atskira paslauga „vyriškas plaukų dažymas“, iš visų manikiūro paslaugų išskiriama atskira paslauga „vyriškas manikiūras“.

Atsižvelgiant į tai, kad tiek vyrai, tiek moterys gali turėti tokio paties ilgio plaukus (kirpimo atveju), tokio paties tipo nagus arba apynagių odeles (manikiūro atveju), be to, tiek vyrai, tiek moterys gali norėti tokių pačių ar panašių paslaugų (pavyzdžiui, trumpų plaukų šukuosenos), taigi paslaugų kainų pateikimas kainoraštyje pagal lytį negali būti laikomas tiksliu ir pakankamai aiškiu vartotojui. Taip pat svarbu pabrėžti, kad kiekvienos moters (arba vyro) manikiūras galėtų būti laikomas moterišku (arba vyrišku) manikiūru, įprasta, kad „moteriškas“ reiškia skirtas moterims, o „vyriškas“ reiškia skirtas vyrams. Remiantis Lietuvių kalbos žodynu (prieiga internetu per interneto tinklalapį www.lkz.lt) žodžio „moteriškas“ reikšmė yra „priklausantis moterims, moters“ arba „toks kaip moters, moteriai būdingas“, o žodžio „vyriškas“ reikšmė yra „priklausantis vyrams, jų lyčiai“ arba „toks kaip vyro, būdingas, tinkamas vyrui“. Kadangi kiekviena moteris yra savitai moteriška, o kiekvienas vyras yra savitai vyriškas, paslaugos apibūdinimas kaip „moteriška“ ar „vyriška“ suponuoja, kad paslauga skirta būtent tos lyties asmenims.

Tai, jog moterų ir vyrų fiziologija skirtinga, nesudaro pagrindo nustatyti skirtingas kainas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas (už sveikatos paslaugas, pvz.: dantų gydymą, vyrai nemoka pigiau nei moterys, kaina nustatoma atsižvelgiant į paslaugų pobūdį). Toks paslaugų kainų diferencijavimas gali būti suprantamas kaip privilegijų teikimas vienai lyčiai (kirpimo atveju – vyrams, nes jiems nustatomos mažesnės kainos, o manikiūro atveju – moterims, nes joms nustatoma mažesnė kaina), taigi viena iš lyčių patenka į mažiau palankią padėtį ir yra diskriminuojama lyties pagrindu.

Pažymėtina, jog Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 1 punkte numatyta, kad prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo visiems vartotojams, nesvarbu, kokia jų lytis, taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Tokių pačių ir vienodos vertės

paslaugų teikimas skirtingomis sąlygomis (pavyzdžiui, skirtingomis kainomis) priklausomai nuo lyties yra laikomas tiesiogine diskriminacija lyties pagrindu. Kadangi tyrimo metu nebuvo įmanoma nustatyti, ar vyrams ir moterims tokios pačios paslaugos buvo teikiamos skirtingomis kainomis, trūksta objektyvių duomenų įžvelgti Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 1 punkte numatytos pareigos pažeidimą. Šiuo atveju įžvelgtinas tik Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 2 punkte nustatytos pareigos pažeidimas – skleidžiama informacija apie paslaugas formuoja nuostatas, kad viena lytis pranašesnė už kitą, ir diskriminuoja asmenis dėl jų lyties.

Pažymėtina, kad sprendimo surašymo dieną (2019 m. sausio 3 d.) interneto tinklalapyje www.elmit.lt kirpimo, dažymo ir manikiūro paslaugų kainos buvo pakoreguotos, t. y., kainos nebėra išskiriamos pagal lytį. Lygių galimybių įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, jog, kai lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai (neveikimas) nutraukiami, skundo tyrimas nutraukiamas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu ir 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą dėl lyties pagrindu diskriminuojančios grožio centro „Elmit“ paslaugų kainodaros nutraukti, kadangi lygias galimybes pažeidžiantys veiksmai nutraukti.
2. Su sprendimu supažindinti Grožio salono vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė